

“YALNIZ DEĞİLSİN”

Ersin Toker
ersintoker@yahoo.com

İonna Kuçuradi'ye göre insanlararası ilişkilerde ortaya çıkan etik değer sorunları, ister eylem isterse kişisel bazda olsun, gerçek bir olguysa değerlendirilebilir ancak.

Bir eylemin değerini, aynı koşullardaki diğer eylem olanaklarına göre öne çıkan özelliği belirler. Aynı şekilde bir insanın değeri de, onun insanlararası ilişkilerinde-eylemlerinde-davranışlarında beliren, diğer insanlara göre farklıdır.

Bu fark, yani bir insanın etik değerleri, kişisel özellikler şeklinde somutlanırsa eğer, karşımıza; dürüst, saygılı, adil ve özgür olmak, çıkar.

Etik ilişki ancak insanın eyleminde ortaya çıkması halinde fark edilebilir. Söz konusu eylemin evreleri; o eylemde olup bitenlerin tümü, neredeyse bir filmin kareleri tek tek durdurulup incelenir. Böylece, o eylemin yapısı ve oluşturucuları hakkında fikir sahibi olabiliriz.

Kuçuradi; örneklemeler için edebiyat yapıtlarına başvurur. Örneğin kendi bütünlüklü yapıları içinde roman kahramanları, sahip oldukları değerlerle yer alırlar. Böylece biz, onları eylemleriyle birlikte avucumuzun içine almış oluruz.

Albert Camus'un Veba romanında etik değerler örneklerini buluyoruz. Örneğin, Veba'nın bir yerinde, konuştuğu kişi Dr. Rieux'ya, dürüstlük nedir? diye sorar, Rieux'nun cevabı, 'İşini yapmak'tır. Kişinin 'işini' bilinçli bir şekilde yapması, özellikle de 'zor' şartlarda yapması, bundan kaçınmaması çok önemli. Rieux veba salgını sırasında doktorluk yapıyor. Hangi meslek olursa olsun, onun onurunu taşımak, onu zor koşullarda da sürdürmekle mümkün olur. Örneğin şoförseniz ve mesleğinizin onurunu taşımak istiyorsanız, zorlu kış koşullarında da şoförlük yapmanız gerekir...

Madem Kuçuradi, roman kahramanı Dr. Rieux'nün 'dürüstlüğü' işini yapmaya bağlamasından yola çıkarak, bir sürücünün zorlu kış koşullarında bile mesleğinden kaçınmamasını onurla taltif ediyor, o halde biz de Hasan Balıkcı'yı bir kış günü Ağrı'ya götürüp oradan başlatalım:

“Ortalığı kaplayan karın beyazlığı, gözlerini kamaştırdı. Hava çok soğuktu; saçaklardan sarkan buzdan kılıçlar, kış güneşinin aydınlığında mavimtrak pırıltılar saçıyor- du etrafa. Yaz sıcaklarında pamuğun beyaza boyadığı Çukurova topraklarında hayatın içine yalınayak yürüyüp giden küçük Hasan Balıkcı, ilkokul öğretmenini hah çıkarmış, okuyup çiçeği burnunda bir mühendis

olmuştu işte. Ailesi onunla gurur duyacaktı; onların da- yanacakları bir direk ve zor günlerinin çaresi olacaktı. Ona destek olan arkadaşlarıysa, uzakta olsalar bile hep yanında sayılırlardı. Hep birlikte güzel günler için besle- dikleri umut daha da büyüyecekti. Bütün zorbalıklara, bütün hainliklere karşı, halkla birlikte elele varılacaktı güzel günlere. Hasan, bu mücadele içinde okumuştı; mühendis olması bu yüzdendi. Ve Hasan; ‘...mühendis- lerin, insanlığın yaşam koşullarını sürekli iyileştirmek gibi zorlu bir hedefe ulaşabilmek için üretimin önündeki maddi ve toplumsal engelleri ortadan kaldıracak teknik çözümler üretme sorumluluğu taşıdıklarını’, Ağrı'ya ayak bastığı o gün biliyordu.”

Felsefecilerin etik konusuna dair sunabilecekleri örnek- leri, yaşamın içinden bulup çıkarmakta zorlandıklarını, bu yüzden roman kahramanlarına başvurduklarını biliyoruz artık.

Elektrik Mühendisi Hasan Balıkcı, roman kahramanı değil, hayatın içinden bütün gerçekliğiyle yürüyüp git- miş biri, 41 yılda tamamladığı yolculuğunun içine pek çok şeyi sığdırabilmiş, dokunduğu herkeste, içinde yer aldığı her olayda iz bırakmayı başarabilmiş bir insan.

Tekrar, işini zor koşullarda bile aksatmadan yapmanın dürüstlük kriteri alınmasına dönersek; ölümünden son- ra gazeteci Şermin Terzi'nin Hasan Balıkcı hakkında söylediklerini hatırlıyor insan:

“Bir kere Türkiye’de Hasan Balıkcı gibi, Hasan Balı- cı’nın zihniyetinde pek çok insan var. Ama ne yazık ki, o çeşitli bastırmalar, ‘sen sus, işini yap, gerisine karış- ma’lar, bütün bunlar o kadar çok ki. Böyle bir insanın hiçbir şeye aldırılmayarak, gözünü karartıp, ‘hayır ben bu işi yapacağım’ demesi, yılmaması, Adana’da ça- lışırken Urfa’ya sürgüne gönderilmesi, sürgüne gittiği yerde de bu işin üstüne gitmesi... Tanımasanız bile Hasan Balıkcı’daki, duyarlılığı hissediyorsunuz. Nasıl bir karaktere sahip olduğunu, işine nasıl bağ- lı olduğunu, en azından dürüstlüğüne itibar ediyorsunuz. Ben Hasan Balıkcı’yı ne yazık ki ölümünden sonra tanıdım. Ama her kimle konuştusam hep iyi özellikler duydum hakkında. Gerçi yaptıkları da ortada. Onunla uğraşmış, bununla uğraşmış ama bu kadar uğraşması, yılmaması, özellikle yılmaması benim bu kadar ilgimi çekti. Büyük talihsizliği oradan oraya, işin en riskli noktalarında görevlendirilmesi ne yazık ki. Görevine dört elle sarıl- ması, başkaları gibi olup bitenler karşısında kayıtsız kalmaması, kendine olan güveni... Ve bütün bunlardan sonra başına gelenler ortada...”

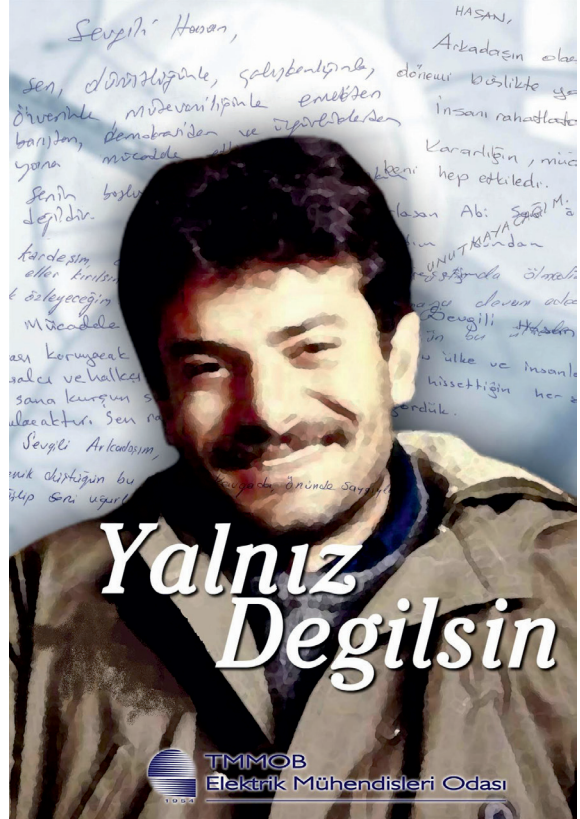
Gazeteci Necati Doğru'ya kulak verelim:

"Ülkemiz çok kirlenmiş bir süreçten geçiyordu. Yolsuzluk, haksızlıklar, adaletsizlik toplumun her yanına işlemişti. Çoğu namuslu, dürüst insanlar da 'başıma bir iş gelir, işimden olurum' diye korkar olmuşlardı. İşte bu dönemde Hasan Balıkcı adında bir mühendisin çıkıp, görevinin gereğini korkmadan yapması önemliydi. Bu cinayeti ve nedenlerini toplumun bilgisine taşımak ve toplumun sindirilmiş, korkutulmuş, geriye itilmiş adalet duygusunu harekete geçirmek bir gazetecinin göreviydi."

Etik; oluşan toplumsal ve dinamik bir süreç içerisinde insanlararası ilişki ve eylem temelinde somutlaşarak görünür hale gelir ve üretim ilişkisinin temelinde yer alır. Yani etik, üretim biçimiyle doğrudan ilişkilidir.

"İş yaşamında verdiği kıyasıya mücadele asıl olarak Hasan Balıkcı'nın, Müşteriler Müdürlüğüne bağlı kayıp kaçak servisinde 'büyük müşteriler'le ilgilenmesiyle başlamıştı. Büyük müşteriler, deyim yerindeyse 'su gibi elektrik kullanan' büyük işletmelerdi. Ama su gibi kullanılan bu elektrik, faturalara hiçbir zaman gerçek yüzüyle yansımıyordu. Elektrik Mühendisleri Odası'nın yaptığı araştırmalara göre, Türkiye'de 2000 yılında dağıtım şebekelerindeki kayıp - kaçak enerjisi miktarı 20.573.500 Mwh idi. Bu değer, elektrik dağıtım şebekesine verilen enerjinin yüzde 17.3'ü ve tüketilen enerjinin ise yüzde 20.9'u demektir. Gelişmiş ülkelerde bu oran, yüzde 6 civarında gerçekleşiyordu ancak.

Türkiye'deki kaçak elektrik kullanımının, özellikle sanayi kesiminde ve imalathanelerde yoğunlaştığının ve bunun korkunç boyutlara ulaştığının farkındaydı Hasan Balıkcı. Ama o, bunun yıllarca gizlendiğini sadece gecekondu ve Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da yaşayan insanların hedef gösterildiğini de biliyordu. Büyük çoğunluğu sosyal ve ekonomik nedenlerden kaynaklanan konutlardaki kaçak elektrik kullanımı, sosyal ve ekonomik politikalar olmadan, halkın yaşamını düzeltmeden, en önemlisi elektrik fiyatlarını ucuzlatmadan önlenemezdi. Hasan Balıkcı, arkadaşlarına bu konuyu şu somut örnekle açıklardı sık sık: 'İki mahallenin kullandığı elektriğin tümü kaçak olsa bile, bir imalathanenin kaçak kullandığı elektrik kadar etmez!' Bu yüzden o, hedef olarak seçtiği sanayi işletmelerinin üzerine ısrarla gidip onları denetlemeye başladı. Çünkü, büyük işletmelerin kaçak olarak kullandıkları elektrik, onların kârlarını 5'e 10'a katlarken, bunun bedeli dar gelirli ve yaşam sıkıntısı çeken halka fatura edilmekteydi. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın uygulamalarında, kayıp ve kaçak elektrik kavramları her defasında birlikte kullanılarak kafa karıştırılmakta, kârlı iller özelleştirme için ayrılmaktadır. Oysa 'kayıp' elektrik, enerji sektöründe yatırım yapmayan politikalarla beslenirken, 'kaçak' elektrik kullanımı, sistemin yarattığı yoksulluktan kaynaklanmaktadır. Hasan Balıkcı, hedefine koyduğu büyük işletmelerin kaçak elektrik kullanımını nasıl tespit edeceğine günlerce kafa yordu. Bu işletmelerin sayaçları bina içerisindeydi, okuma görevlileri geldiğinde, kapıda uzunca bir süre bekletildikten sonra içeri alınıyorlar ve ortalıkta herhangi bir usulsüzlük göremiyorlardı bu yüzden. Özellikle plastik torba imalathaneleri Hasan'ın dikkatini çekiyordu. Bu işkolunda elektrik çok önemli bir girdiydi maliyet açısından, ama tahakkuk ettirilen elektrik faturalarındaki rakamlar komik denecek düzeyde düşüktü."

Sonunda, her türlü maddi çıkar sağlama önerilerini elinin tersiyle geri çeviren ve yıldırma tehditlerine gülüp geçen Hasan Balıkcı'nın bulduğu pratik çözüm (ki tam o sıralarda TEDAŞ Genel Müdürlüğü'nden de böyle bir uygulamaya yeşil ışık yakan bir yazı gelmişti), kaçak elektrik kullanıcılarının ellerini kollarını bağlayarak onların foyalarını gün ışığına çıkarıyordu. Bu imalathanelerin trafoları 2002'nin nisan ayında bina dışına çıkarıldı. Ana orta gerilim hattından fabrikaya çekilen hat üzerine ayrıca bir elektrik sayacı bağlandı. Bu sayaçlar okunup daha öncekilerle kıyaslandığında, ortaya çıkan rakamlar şok ediciydi. Özellikle iki imalathane elde edilen sonuç çok çarpıcıydı ve Hasan Balıkcı'nın görüşünde ne denli haklı olduğunu net olarak kanıtlıyordu. İrfan Akkoyun'un sahibi olduğu İpek Plastik işletmesinin aylık elektrik gideri 3.240.881.120 TL'den 11.551.700.195 TL'ye çıkarken; kardeşi Zeki Akkoyun'un sahibi olduğu Özlem Plastik'in faturası 2.957.834.710 TL'den 10.912.487.040 TL'ye fırlay-vermişti! Bu rakamlar, sadece bu iki imalathanenin bir yılda toplam 165 milyar TL tutarında elektrik kaçırdığını gözler önüne seriyordu açıkça.

Ancak TEDAŞ tarafından özel yetkiyle donatılmış olmasına karşın Hasan Balıkcı, kaçak elektrikle tek başına mücadele eder gibiydi. Kaçak kullanımı tespit edip sayacını mühürlediği pek çok işyerinin elektriği ertesi gün hemen bağlanıyordu. Bir defasında bir otel için tutanak tutup sayacını mühürlemişti. Müessese Müdürü Necati Cengiz, telefonla arayıp, ondan tutanağı yırtıp kesilen elektriğin hemen bağlanmasını isteyince Hasan, bunun üzerine ondan yazılı emir istediğinde

bulunur. Tabii müdür, yazılı emir veremez ama bir başka ekibe otelin elektriğini yeniden bağlatır. Daha sonra Hasan Balıkcı'nın odasına gelen müdür, odadaki herkesin ayağa kalkıp da Hasan'ın istifini bozmadığını görünce, bunun nedenini sorar. Aldığı yanıt, yenilir yutulur cinsten değildir doğrusu: 'Ben hırsızlarla işbirliği yapanların önünde ayağa kalkmam!'

Mühendis Hasan Balıkcı'yı bir örnek olarak öne çıkaran, Adana TEDAŞ'da sergilenen oyunlara karşı takındığı özerkleştirilmiş ahlâki tavrıydı. Bundan sonra iki oyuncu vardı artık sahada: Bir yanda her türlü haksızlığın ve hukuk dışılığın üzerine üzerine giden mühendis Hasan Balıkcı; öte yanda bütün bunlara, bürokratik- siyasi baskılar ya da sağlanan çıkarlar sonucu boyun eğen ve göz yuman, ortalıktaki pislği halının altına süpürüveren bir kamu müessesesi...

Hasan Balıkcı, çoğunluğunu orta sınıf kökenlilerin oluşturduğu mühendislerin, öteki halk kesimleri gibi yoğun bir sömürüye uğratıldığının bilincindeydi. O yüzden mühendislerin, halkla her alanda dayanışmasından daha olağan bir şey olamazdı. Halkın çıkarlarını savunmak, onların daha iyi koşullarda yaşamasını istemek de bunun doğrudan bir sonucuydu. Tabii bu, politika yapmak oluyordu ve "politikayla uğraşmayın" diyen bir avuç mutlu azınlığa da pabuç bırakmamak gerekiyordu. Politikayla uğraşmak herkesin hakkıydı oysa. Mühendis Hasan Balıkcı, işini ne kadar iyi yapan ve bu konuda büyük bir özveri gösteren insan ise politik faaliyetlerde bulunmayı da en doğal hakkı ve hatta hiçbir zaman kaçınmadığı görevi saydı.

HASAN BALIKCI

Hasan Balıkcı, 1961 yılında Adana'nın Seyhan İlçesi Kayışlı Köyü'nde, 8 çocuklu bir ailede, doğdu. Ortaokul ve liseyi Adana'da bitirdi. Öğrenciliği boyunca okumak için tarlada ırgat olarak çalıştı.

1987 yılında Yıldız Teknik Üniversitesi Elektrik Mühendisliği Bölümü'nden mezun oldu. Üniversite yıllarında özel bir kablo firmasında çalıştı. Mezun olduktan sonra da üç yıl özel sektörde çalıştı. 1989 yılında Türkiye Elektrik Kurumu'nda (TEK) işe başladı. İlk görev yeri olan Ağrı'da 4 yıl kaldı. 1993'te Adana'ya atandı. Şanlıurfa'ya tayini çıkmadan önce Adana Türkiye Elektrik Dağıtım A.Ş. (TEDAŞ) Müessese Müdürlüğü'nde fabrika ve benzerlerinin bağlı olduğu Büyük Müşteriler Müdürlüğü'nde başmühendis olarak çalıştı. Öldürüldüğü sırada Şanlıurfa TEDAŞ Müessese Müdürlüğü Teknik İşler Müdürlüğü'nde görev yapmaktaydı.

Elektrik Mühendisleri Odası Adana Şubesi'nde 1998-2002 yılları arasında Yönetim Kurulu üyeliği ve Şube Sekreterliği yaptı. 1998-2000 yılları arasında Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB) Adana İl Koordinasyon Kurulu Sekreterliği, 1993-1996 yılları arasında Enerji Yapı Yol Sen Adana Şube Başkanlığı görevlerinde bulundu.

Şengül Balıkcı ile evli olan Hasan Balıkcı'nın Açelya ve Ayça İdil adında iki kızı bulunuyor.

Balıkcı, ölümünün ardından 2004 yılında Uluslararası Saydamlık Örgütü'nce dünya genelinde 5 kişiye verilen Dünya Dürüstlük Ödülü'ne layık görüldü.

EMO HASAN BALIKCI ONUR ÖDÜLÜ

Kaçak elektrik kullanımına karşı verdiği mücadelede Türkiye Elektrik Dağıtım A.Ş.'de çalışırken geçici görevlendirme ile Şanlıurfa'ya sürgüne gönderilen, 18 Ekim 2002 tarihinde hain bir saldırı sonucu öldürülen Hasan Balıkcı anısına, Elektrik Mühendisleri Odası (EMO) tarafından 2010 yılında ilan edilen yönerge çerçevesinde, 2 yılda bir onur ödülü veriliyor.

Hasan Balıkcı Onur Ödülü adayı ya da adayları; EMO Onur Kurulu üyeleri, EMO Yönetim Kurulu Başkanı ve Yazmanından oluşan Seçici Kurul tarafından belirleniyor. Ödül, EMO Olağan Genel Kurul açılışında düzenlenen törenle sahibine sunuluyor.

Yaşamı boyunca yolsuzluklara, talana ve her türlü karanlık ilişkiye karşı kamunun yararı doğrultusunda dürüstlüğünden ödün vermeksizin mesleğini yapmaya çalışan Hasan Balıkcı'nın örnek kişiliğini yeni nesillere aktarmayı Odamız bir görev olarak görmektedir.

Birinci Ödül: Prof. Dr. Onur Hamzaoglu, 23 Mart 2012

İkinci Ödül: İsmail Saymaz, 18 Nisan 2014

Üçüncü Ödül: Can Dünder ve Erdem Gül, 01 Nisan 2016

Dördüncü Ödül: Doç. Dr. Melda Yaman Öztürk ve Doç. Dr. Özgür Öztürk, 30 Mart 2018

Beşinci Ödül: Çiğdem Toker, 22 Ağustos 2020

Altıncı Ödül: Prof. Dr. Kayhan Pala, 09 Nisan 2022

Yedinci Ödül: MücellaYapıcı, 26 Nisan 2024